

İlköğretim I ve II. Kademe, İş Teknik Eğitimi Dersinin, Öğrenciyi Yaratıcılığa Yönlendirme Açısından Değerlendirilmesi

The evaluation of the capacity of the course work and technique at primary education grades I and II to lead students to creativity

Adnan TEPECİK

G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Böl. Resim Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara-TÜRKİYE

ÖZET

Bu çalışmada, İlköğretim okullarında okutulan İş ve Teknik dersinin, yıllık müfredatlarının, öğrencileri yaratıcı çalışmalara yönlendirmeleriyle ilgili durum değerlendirmeleri ele alınmış ve incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim, iş teknik, yaratıcılık.

ABSTRACT

Evaluation of cases related to the capacity of the work and technique course to make students do creative work, and its curricula in this respect, were dealt with and analyzed.

Key Words; Primary school, technique, creativity.

1. GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren, başlatılan eğitimde birlik ilkesi, yeni kuşakların okuma yazma oranının yükselmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu gelişmenin en önemli aşaması da, Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm eğitim kurumlarında ilköğretim zorunlu tutulmasıdır. 2000 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yapılan yeni bir düzenlemeyle zorunlu eğitim 8 yıla çıkarılmış (M.E.B.Yay.,2000), ilk ve ortaokul birleştirilmiştir.Bu önemli kararın amacı okuma yazma oranının yükseltilmesiyle birlikte, Avrupa Birliği standartlarına yaklaşma hedefidir.

Eğitimde birlik hedeflerinde yapılan bu iyileştirmeler, ders müfredatlarında aynı istikrarı gösterememiştir, her yıl değiştirilen ders programları, eğitim öğretimin standartlarını dengeleyememiştir. Bu durum daha çok müfredatların çağın şartlarına göre yeniden ele alınmaması ve müfredat içeriklerinin Türkiye'nin gerçeklerinden uzak olmasıdır. Örneğin; İlköğretim okullarında okutulan İş ve Teknik dersinin müfredatlarında bulunan konu ve uygulamaların, atölye donanımları ve ihtiyaç duyulan araç gereçleri, mesleki eğitim veren liselerde bile yoktur. Halbuki bu okullar genel kültür eğitimi veren kurumlardır, ayrıca ilköğretim kurumlarının sayısı Türkiye'de çok fazla olduğu için adı geçen dersin müfredatlarını her bölge ve beldede aynı şart ve fiziki ortamda uygulamak mümkün değildir. Bu durum dersin amacına uygun işlenmeden geçirilmesine sebep olmaktadır.

2. EĞİTİM

Eğitim çeşitli kaynaklarda değişik biçimlerde ve farklı anlamlarda tanımlanmıştır. Genel anlamda eğitimi, insana davranış kazandırma bilimi olarak değerlendirmek mümkündür. Başka bir tanıma göre eğitim; Kuşaklar arasındaki kültürün aktarılması olarak ele alınmaktadır (Tezcan.,1981). Bu tanıma göre, insan öğrendiği tüm bilgileri kendisinden sonra gelen kuşaklara sistemli olarak öğretmek bilginin devamını sağlamaktadır. Endüstri çağı öncesi aile içinde eğitilen çocuk, bu aşamadan sonra okullaşma dönemine girmiştir özellikle Avrupa'da

başlayan okullaşma sistemi dünyayı etkilemiş ve insan eğitimi yeni bir aşamaya girmiştir. Böylece eğitim bilimi, eğitim sosyolojisi, eğitim psikolojisi, eğitim

ekonomisi, eğitim felsefesi, eğitim teknolojisi ve eğitimde program geliştirme gibi sayısız bilim alanı ortaya çıkmıştır.

Eğitim ortam olarak üç çevrede ele alınabilir, bunlar; Aile çevresi, yaşanan çevre ve okul çevresidir (Başaran,1978). Okul çevresi de kendi içinde ilköğretim birinci ve ikinci kademe ile ortaöğretim ve yükseköğretimden oluşur.

3.TÜRKİYE'DE İLKÖĞRETİM

Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu'nda eğitim, kurulan vakıflar tarafından yürütülmüştür (Cicioğlu, 1985). Bu durum, Osmanlı Devleti'nin Avrupa devletleriyle ilk kültürel ilişkilerle birlikte değişmeye başlamıştır. Özellikle XVIII.yüzyılın sonuna doğru Fransa'ya gönderilen öğrencilerin öğretim görmesi ve Osmanlı Devleti'nin açtığı, Mühendishane-i Berri Hümayun adlı teknik okul, batıya dönük ilk eğitim kurumu sayılabilir (Tansuğ, 1985). Osmanlı Devleti'nde Milli Eğitim Bakanlığı görevini üstlenen ilk kurum, 1857 yılında kurulan Maarif-i Umumiye Nezareti'dir.

Milli Eğitim Bakanlığı kurulunca, okullar sınıflandırılmış ilköğretim okulları, Sıbyan mektepleri, ibtdaiye ve Rüştüye olarak isimlendirilmiştir (Koçer, 1980). 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu(Eğitimde Birlik Kanunu) ile, ilkokullar 5, ortaokullar, 3 ve liseler 3 yıl olarak yeniden düzenlenmiştir. 2000 yılında yapılan düzenlemeyle ilkokul ve ortaokul birleştirilerek, ilköğretim adını almış, zorunlu eğitim 8 yıla çıkarılmıştır. İlköğretimin sekiz yıla çıkarılmasıyla birlikte fiziki alt yapı öğretmen ihtiyacı ve programlarda bu duruma dayalı olarak yeniden ele alınmıştır. Ancak hepsinden önemli olan programlardır. Çünkü eğitim öğretimin gidişatını programlar belirlemektedir.

4.YARATICILIK

Yaratıcılık,yirminci yüzyılın bir kavramı olarak ortaya çıkmıştır. Bilim dünyasında ortak bir tanımı olmamasına rağmen, buluşulan tek tanım biçimi, tüm insanlarda yaratıcılığın bulunduğu ve her insanın doğuştan itibaren az yada çok böyle bir yetiye sahip olduğunu(KIRIŞOĞLU,O.,2002). Ünlü bilim adamı Bardlett yaratıcı düşüncüyü tanımlarken, alışılan düşünceden farklı düşünen deneye açık olan ve alışılmışın dışına çıkan insan tipi olarak ele almıştır. Yaratıcı tiplerin en önemli özellikleri şöyle sıralanabilir;

- Hareketlidirler ve oyuna düşkündürler.
- Merak duyguları fazladır, her şeyi kurcalamak, çevresindeki olan biteni öğrenip araştırmak isterler.
- Karşılaştıkları problemleri çözmek için yeni yollar ararlar(San, 1978).
- Olayların ayrıntılarında gözlem yaparlar.
- Sürekli yeni buluş yapmak isterler
- Araştırma ve deney yapma istekleri fazladır.
- Hayalcidirler.
- Resim yapma ve yeni biçimler ortaya koyma istekleri fazladır.

Yukarıdaki maddelerden anlaşılacağı gibi,yaratıcı insan tipini eğitmek alışılmış geleneksel eğitim sistemiyle değil,özel eğitim programlarıyla mümkün görünmektedir(Boydaş, 1997).

5. İLKÖĞRETİM PROGRAMLARI İÇİNDE YER ALAN İŞ VE TEKNİK DERS PROGRAMLARI

İlköğretim okullarının programlarının amacı, öğrencinin bilgi kültürünü artırmak, kişiyi sosyalleştirmek, dünya ve çağın şartlarını yakalamasını sağlamaktır(Alkan, 1978).Okul ortamı çocukların bir arada oynamalarını, çalışmalarını üretmelerini, zihinsel duygusal ve toplumsal yeteneklerinin gelişimine yardımcı olur.Bu gelişimin birinci basamağını eğitim öğretimin yürütülmesini sağlayan programlar oluşturur.İlköğretim programları içinde öğrencinin kültürlenmesi üç başlıkta toplanabilir;

Eğitim programı; Bir eğitim kurumunun,çocuklar,gençler ve yetişkinler için sağladığı,Milli Eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar(Varış, 1988).

Öğretim programı; Genellikle okul programları doğrultusunda öğrencinin yeteneklerini ortaya çıkaran uygulamalardır.

Ders programı; Öğretim programının alt basamağını oluşturan ve bu basamağı belli bir disiplin içinde yürüten bilgi dizgesidir.Eğitim programlarının hayata geçirilmesinde şu ölçütler göz önüne alınmalıdır;

- 1- Milli Eğitimin amaçları
- 2- Okul yada eğitim kademesinin amaçları
- 3- Dersin amaçları

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarında verilen İş Eğitimi dersinin müfredatında ise 4.ve 5.sınıflar için şu konuların ele alındığı yıllık plan dahilinde işlendiği görülmektedir(M.E.B.,2002).

4 ve 5. SINIF		5. SINIF	
1.ÜNİTE	İŞ VE ENERJİ Enerjinin Çeşitleri ENERJİ KAYNAKLARI Enerji Kullanımı	4.ÜNİTE	ÇEVREMİZDE TURİZM TURİZMLE İLGİLİ KAVRAMLAR ÇEVREMİZDE TURİSTİK DEĞERLER VE SINIFLANDIRILMASI Turizm Kurumları Turistik Tesisler Gezilerde Faydalanılacak Araçlar Halka Açık Yer ve Tesislerde Uyulması Gereken Kurallar
2.ÜNİTE	NE YİYELİM NE İÇELİM? Beslenmede Temel İlkeler ve Sağlıklı Beslenme Mutfakta Kullanılan Araç ve Gereçler Besinlerimiz Yiyecek ve İçecek Hazırlama Kahvaltı Sofrası Düzenleme Besinleri Satın Alma,Tüketimde Ekonomik Olma Mutfakta Güvenlik Tedbirleri	5.ÜNİTE	Bahçe işleri Türk Tarımının Tekniğinde Modernleşme ve Makineleşme Sebzecilik Meyve ve Sebzelerin Tüketici Tarafından Kullanılması Sırasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar
3.ÜNİTE	ŞEKİLLENDİRME VE İNŞA Kağıt Karton ve Mukavva İşleri, (Çeşitli kutu ve hayvan figürü çalışmaları) Kil Çalışmaları (kili şekillendirme, saksı yapımı) Alçı işleri (Alçıyı kalıba dökme, kalıp alma) Tekstil İşleri (örgü yapma, batık yapma, aplike yapma,dokuma)	6.ÜNİTE	ŞEKİLLENDİRME VE İNŞA Şekillendirme ve inşada Belli Başlı Terimler Ağacın Şekil Alma İmkanları Ağaç ve Ağaç Ürünlerinin Şekillendirilmesi(Kesme,delme,ağacın bükülmesi). Ağaçla İnşa İşleri Metalle Şekillendirme Elbise Askısı yapımı (Akvaryum Yapımı).
4.ÜNİTE	BAHÇE İŞLERİ Bahçe Düzeni Toprağı İşleme Çit Yetiştirme Çim Yetiştirme Tohum ve Fide Tavaları Hazırlama Çiçek Yetiştirme Saksıda Çiçek Yetiştirme Zirai Mücadele Yolları ve Güvenlik Tedbirleri		

6. PROGRAMLARIN ANALİZİ

İş Eğitimi programından da görüleceği gibi, konular genel kültür ve yaratıcılıktan çok, mesleki ve teknik eğitime daha uygundur.

Örneğin; 4 ve 5.sınıflarda, iş ve enerji ünitesi çeşitli enerji kaynaklarını ve bunların kullanımını içermektedir. Konular işleniş itibarıyla daha çok fizik dersine yakınlık göstermekte ayrıca bu dersin yapılabilmesi için uygulama laboratuvarı gerekmektedir.

Aynı sınıfların 2.ünitesinde, yiyecek içeceklerin ele alınması mesleki eğitime girmekte ve meslek liselerinin ev ekonomisi programlarını kapsamaktadır bu ders için uygulama atölyesi ve mutfaka ihtiyaç vardır şu andaki ilköğretim okullarında böyle bir atölye yoktur.

3.Ünitede şekillendirme ve inşa çalışmalarına yer verilmiştir, oldukça geniş olarak alınan bu ünite tamamen yaratıcılık konularını içermektedir. Ancak derslerin işleniş ele alınacak olursa, sadece malzemeyi kullanmaya dayalı beceri eğitiminin verildiği görülebilir, Ayrıca bu çalışmaların yapılabilmesi için donanımlı bir atölyeye ihtiyaç vardır, maalesef ilköğretim okullarında bu tür okullar yoktur.

4.Ünitede tarım ve bahçecilik işleri ele alınmıştır.Tarımcılık ve zirai meslek bilgileri verilmektedir.Böyle bir alan kırsal kesimlerde yer alan yatılı bölge okullarında geçerli olabilir,büyük kentlerdeki okullarda bu ünitenin hayata geçirilmesi neredeyse mümkün değildir çünkü geniş bir araziye ihtiyaç duyulmaktadır..

5.Sınıfın 4. Ünitesinde Turizm konusu ele alınmıştır, turizmin iş teknik eğitimi içerisine alınmasından ziyade, bir veya iki saatlik bir ders içerisinde verilmesi daha uygun olabilir.

5.sınıfın 5.ünitesinde ise, sebzeçilik ve Türk tarımının makineleşmesinden bahsedilmektedir, oldukça iddialı bilgiler içeren bu konular ilköğretim için fazla mesleki görünmektedir.

5.Sınıfın 6.Ünitesinde verilen Ağaç ve metal şekillendirme için donanımlı bir atölyenin yanında mesleki teknik eğitimin yapılabileceği birden fazla ders saatine ihtiyaç olduğu göz önüne alınmalıdır.

7. İŞ VE TEKNİK ÖĞRETMENİNİN YETİŞTİĞİ KAYNAKLAR

İş ve Teknik dersini yürütebilecek öğretmenler, uzun yıllar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Eğitim Enstitülerinin Resim-İş Bölümlerinden yetişmiştir(DOĞAN,H.,1983).Bu Okullar üç yıllık yüksek öğretim kurumudur,öğretimin ağırlığı tasarım ve yaratıcılığa verilmiştir,öğretmen adayı mezun olunca gittiği ilköğretim ve ortaöğretimde öğrenciyi çeşitli malzemelerle yaratıcı biçimler yapmaya yönlendiriyor ve üç boyutlu biçimlendirmenin yanında farklı biçimler yaratmayı öğretiyordu.

1921 yılında Almanya'da kurulan Bauhaus okulu'nun bir benzeri olan bu okullarda öğretmen adayı,temel plastik sanatlar eğitimi adlı bir ders almaktaydı,bu dersin amacı,kişinin her türlü biçimlenebilir malzemedan yararlanarak yeni ve buluş niteliğinde olan iki,üç boyutlu biçimlerin denemelerini yapmaktı.

Ayrıca öğretmen adayı Perspektif, fotoğrafı, Sanat ve iş teknolojisi, Desen,Yazı eğitimi, Grafik tasarım,Duvar resmi, Üç boyutlu şekillendirme Form inşa dersleri alıyordu.Bu derslerin tümü görsel biçimlendirme ve tasarım yapmanın temelini oluşturmaktaydı. Dolayısıyla resim-İş öğretmen adayı, okulunu bitirip ilk ve ortaöğretim kurumuna öğretmen olduğunda, iş ve teknik dersinde beceri eğitiminden çok yaratıcı eğitim yaptırmayı amaçlıyordu.

İş ve Teknik dersinin orta öğretim kurumlarında süre olarak çoğalmasıyla birlikte, öğretmen açığının kapatılması gündeme gelmiştir, 1975 yılında Endüstriyel Sanatlar Eğitimi Fakültesi kuruldu,1982 yılında yapılan YÖK yasası ile birlikte Mesleki Eğitim Fakültesi'ne bağlanmış,1992 yılında yapılan ikinci bir düzenlemeyle,Endüstriyel Sanatlar Eğitimi Fakültesi adını almıştır. Bu okul Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan Industrial Design(Endüstriyel Tasarım) okullarının bir benzeri olarak ortaya çıkmıştır.Asıl amacı ilk okuldan sonra meslek seçimi yapmak isteyen öğrenciyi özendirici bilgileri aktarmaktır.Bununla birlikte yaratıcı eğitim amaçlaması gereken Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulunun programları incelendiğinde, yaratıcı yönlendirmeye uygun ve sanatsal nitelikli derslerin yok denecek kadar az olduğunu görmek mümkündür.

Bunlar;

Ev Ekonomisine Giriş

Temel Sanat Eğitimi(4 saat)

Teknik Resim
Besin Kimyası
Meslek Resmi
Grafik Sanatlar
Tekstil Teknolojisi
Temel Fizik ve Kimya
Dinamik, Statik
Güç Kaynakları
Endüstriyel Tasarım ve Uygulaması
Ağaç İşleri Teknolojisi
İşletme Eğitimi

Yukarıdaki dersler Endüstriyel Sanatlar Eğitimi Fakültesi'ne bağlı Ev Ekonomisi, İşletme ve Teknoloji Bölümü'nde okutulan derslerin sadece bir kısmıdır. Bu dersler Resim-İş Bölümünün derslerine yakın olmasına rağmen teknoloji ağırlıklı olduğu göze çarpmaktadır, ancak içerik açısından tam teknoloji eğitimi yansıtmadığı gibi atölye öğretimleri de beceri kazandırma ağırlıklıdır, tasarım ve tasarım süreçleri daha az ele alınmıştır. Halbuki Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan Industrial Design okullarında, ustalık eğitimi yanında tasarım sürecinin yaratıcılık eğitimiyle birleştirilmesi ele alınmıştır.

8. SONUÇ

İlköğretim okullarında yer alan İş ve Teknik dersi, İlköğretim öğrencisinin ilerideki yaşantısında seçeceği mesleğinin temelini oluşturacaktır, bu temeli atarken öğretmenin çocuğu yönlendirmesi ve mesleğin beceri taraflarını değil, yaratıcı yönlerini öğrencisiyle paylaşmalıdır. Yani ağaç işleri dersinde öğrenciye ağacın nasıl işleneceğini değil ağacın hangi alanlarda biçimlendirilebileceğini ve bu biçimlendirmede bir geometrik formdan ziyade, çok çeşitli geometrik formlar ele almayı öğretmelidir. Örneğin; Masaların sadece kare dikdörtgen biçimlerde değil, daire, üçgen, yamuk, silindir ve küre gibi biçimlere de dönüşebileceği mantığını çocuğa verebilmelidir.

-İş ve Teknik dersinde, öğrenci mesleki ve teknik öğrencisi gibi eğitime tabi tutulmamalıdır.

-Araç ve gereçler genel kültür eğitimine uygun seçilmelidir.

-İş ve Teknik Dersinde ahşap biçimlendiren çocuk, günlerce rende, keser, iskarpile eğitimine tabi tutulmamalı, bunun yerine kısa yoldan ve kolay işlenebilir malzemeler seçilerek, az araç ve gerecin kullanılabilceği yöntemlerle biçimlendirme ve tasarım eğitimine ağırlık verilmelidir.

- Dersin konuları yaşanan bölgenin şartlarına göre yeniden düzenlenmelidir.

- Geri dönüşümlü ve artık malzemelerden faydalanılmalıdır.

-İlköğretim okullarında bu dersin verimli olabilmesi için tam donanımlı iş ve teknik atölyeleri kurulmalıdır.

-Ülkemizde bu dersleri verecek öğretmen tipinin yetiştirilmesi için, Resim-İş Bölümlerinin öğretim programlarına çağın şartlarına uygun ders ilaveleri yapılmalıdır. Örneğin; Bilgisayar destekli tasarım, çevre tasarımı, ürün tasarımı gibi, öğrenciyi yaratıcılığa yönlendirecek ders programlarına ağırlık verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Alkan,C., (1978). Eğitim Ortamları,A.Ü.E.B.F.Yayınları,Ankara.
Başaran,İ.,E., (1978). Eğitim Psikolojisi, Bilim Matbaası,Ankara.
Boydaş,N., (1997). Eğitim Bilime Giriş, Gazi Kitabevi,Ankara.
Cicioğlu,H. (1985). Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim.A.Ü.E.B.F.Ankara.
Doğan,H., (1983). Teknoloji Eğitimi,A.Ü.E.B.F.Yayınları,Ankara.
Kırıçoğlu,O., (2002). Sanat Eğitimi,Pegem A Yayıncılık,Ankara.
Koçer,H.A., (1980). Eğitim Tarihi,A.Ü.E.F.Yayınları,Ankara.
M.E.B. (2000). İlköğretim Ders Programları, M.E.B.Yayınevi,İstanbul.
San,İ., (1978). Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık,İş Bankası Yayınları,Ankara.
Tan,M., (1981). Toplum Bilime Giriş,A.Ü.E.F.Yayınları,Ankara.
Tansuğ,S., (1985). Çağdaş Türk Sanatı,Remzi Kitabevi,İstanbul.
Tezcan,M., (1984). Sosyal ve Kültürel Gelişmeler, A.Ü.E.B.F.Yayınları,Ankara.
Varış,F., (1988). Program Geliştirme,A.Ü.E.B.F.Yayınları,Ankara.